

QWVδ

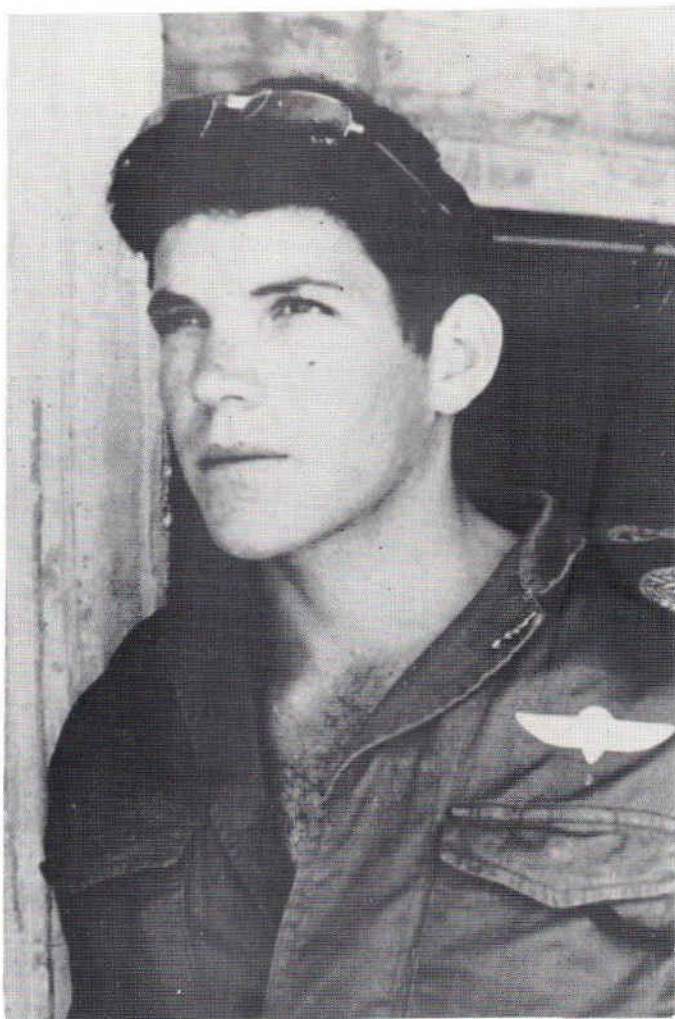

קאמט איר פארהאלטן
נאך פארהאלטן
פארהאלטן פארהאלטן
פארהאלטן פארהאלטן

קאמט איר פארהאלטן
נאך פארהאלטן
פארהאלטן פארהאלטן
פארהאלטן פארהאלטן

קאמט איר פארהאלטן
נאך פארהאלטן
פארהאלטן פארהאלטן
פארהאלטן פארהאלטן

עמרם אטקין

כ' שבט תשי"א
27 ינואר 1951
ג' אדר ב' תשל"ג
7 מרץ 1973

אני בוכה
בוכה את הכאב של האין
אין אונים
הבכי האין סופי
שלך אילנה, שלכם הורים ואחים
שלנו
של החיים

ומה כבר אפשר להגיד?
להספיד! !

עמרם, מעולם לא היית חי וחיוני כל כך
כמו בשבת האחרונה, כשראינו אותך
חזותך אמרה הכל —

גדול, חסון, מאושר, מלא אונים
כאילו יצאת לשחר לטרף החיים.
הקרנת את השאיפות והתקוות שהיו מעל ליכלתך להכיל.
ושמחנו שכך

שמחנו שאתם יחד
שאתם אוהבים, שמקימים בית, רוקמים תכניות ומאמינים בעתיד.
אך לא! כאילו חטא לאדם להיות מאושר.
עמרם, כל כך אתה חי
שפשוט אי אפשר לדבר בעבר.

וכך תשאר בעיני.
רחלי

מכתבים מהצבא

9.12.69

... הזמן חולף עובר וההרגשה של שבוע מהבית היא כמו חודש (לפחות), אבל הכל יעבור עם הזמן.
"SO", הורים ואחים יקרים, שלום,

האמינו לי שאילו הייתי יכול לבצע את כל מה שרציתי הייתם מקבלים כבר הרבה מכתבים. אבל ... ואני כותב שורה אחת אחרי כל מסדר או מסע אלונקות, אז כמובן שזה לא מתקדם. אבל אתם את שלכם תעשו ואני מקווה שאקרא את התוצאות. תודה רבה לכם על התיק והכבוד ושות'. זה באמת הגיע בזמן. קבלתי גם חבילה מלאה והשמחה היתה גדולה. תמסרו לה שאני בסדר גמור ואשתדל לכתוב לה. בכל מקרה תודו לה מאד בשמי.

כולם סביבי כבר מתחגרים, אז ... את ההמשך אחרי המסע.

עמרם

נ.ב. חג שמח! ואם השבוע יש לעפרון ורענן חופש אז תוכלו לבקר אותי ביום השבת.

כשתדליקו נרות כל ערב, אז תדליקו בחנוכיה שלי עם הצנחן וכך בודאי תזכרו ותחשבו שגם אני עומז' ושר אתכם.

12.1.70

שלום אבריבדי !

השעה היא שעת הבקר כשהגשם עושה גם הוא הפסקת ארוחת בקר כנראה. על כל פנים, רוח קרה מנשבת ומגרה את גשמיאל. חורף בלי עין הרע. אתם לבטח מתים על כל טיפה. ו"שם" החצב פורח ופעמוניות הגשם מציצות לקריצת החלזונות.

אין לנו כאן אף דקה פנויה ואני מתפלא על עצמי שכרגע אני יושב וכותב. הרגליים עדיין לא בקו הבריאות... אך אני מקוה שהכל יעבור בשלום.

...עכשיו ט"ו בשבט. מתקרב החג שלי (אתם רואים איזה זכרון אימים?). אז לפחות עץ אחד בשבילי (אם לא חסרים עצים).

תכתבו הרבה כי כל מלה כאן שווה זהב, שלא לדבר שכאן היא שווה כפליים. אז אם לא תקבלו מענה לכל מכתב תסלחו לי ותמשיכו לכתוב.

שלום ולהת.

עמרם

לכל הפמליה,
שלום מארצות הכפור!

11.3.70

כפי שלא קשה לכם לנחש, הגשם כאן קולח בשצף קצף, האהל מוצף והרוח השורקת והמייללת גורמת לניתוקנו המהיר מהארץ. כמובן שהחילים האמיצים בשעות הפנאי צריכים לרוץ בגשם הסוחף ולחזק את האהל לאמא אדמה. אין לשער שזה מעלה כאן את המוראל – ואפילו להפך.

בקשר לקור אז באמת קר כאן בצורה בלתי רגילה ויותר מלקפוא אין הרבה מה לעשות. קצת קשה להבין את ההגיון של הקב"ה שאחרי ימי חמסין שהנשימה היתה כבדה והמים נכנסו ויצאו מהגוף בצורה תכופה ביותר, מגיעים ימים כאלה.

אני מקוה שאצלכם יותר טוב. לפחות בתוך החדר כשהתנור דולק, מכורבלים בתוך שמיכת הפוך הלבנבנה, קוראים עתון או ספר טוב והרדיו מנגן קונצרט בחצי "ווליום". זה באמת מעניין מאד.

ככל שהזמן עובר הגעגועים מתגברים ומחכים לכל דקה שרק נוכל להגיע הביתה. בינתיים בערבי שישי אנחנו מבלים בערד. אני אצל קורט ושני; זכיתי למקלחת ובית חם אצלם. באמת קשה להעריך כמה זה חשוב.

אסיים בגעגועים חזקים ובתקוה לקבל הרבה מכתבים וכמובן לביקור.

עמרם

בקורס מ"כים

הורים שלום!

שבת 7.11.70

אולי ראשית ראוי לציין שהשבוע קבלתי מספר לא מצומצם של מכתבים, ולא נותר לי אלא להודות לכם, שהרי גם ידכם לא טמונה בצלחת.

קצת קשה בתנאי שדה ללא עודפים בזמן, כשהגוף מרוטש למחצה, להתפלסף על נושאים העומדים ברומו של עולם. אמנם הרבה פעמים יוצא כאן, שרוצים להשתפך, לספר, להזכר, להתווכח קצת וכו'. ... מתגעגעים לכוס קפה ב-11-12 בלילה, בחדר החם ולחדשות לסיכום חדשות היום.

אמת, כאן אנחנו מנותקים מהעולם, כמעט בכלל. האזור מוקף ג'בלאות מטופחות באבנים דוקרניות, ולא נותר לנו אלא לזנק עליהן בכל הדרכים והפטנטים הצבאיים האפשריים.

אני מקווה רק שתסלחו לי על חוסר המענה למכתביכם בשבועות הנ"ל מפני שבאמת, אני רוצה לכתוב אבל... (הספור הידוע). מצבי מתערער קצת בגלל הרגל, ז.א. בגלל הצליעה. אני עדיין עושה את הכל, אבל נאמר לי מגבוה שאם זה יימשך עוד מספר ימים ישנם סיכויים רבים לדחיית חלק מהטירונות למחזור הבא. ובכן, תארו לכם איך אני מרגיש... אבל אני מתגבר ועושה כל שביכולתי כדי ללכת נורמלי על אף הכאבים שאמנם פחתו קצת. כמובן לסגל קצת קשה לתפוס את הבעיה, ולדעתם אין לי כאבים, והצליעה זה ענין של הרגל. אי לכך, אני מתורגל במשך השעות הפנויות, בהליכות, ריצות מכשולים, מכל הבא ליד... (אולי זה יעזור????!!)

הרבה יצא לי לחשוב על עמי, כל כך קשה לי להבין איך אפשר לעבור את הצבא בלי אמא?! זה נראה לי ממש בלתי אפשרי. כל הדאגה, הטיפול, המכתבים, הבית החם במסגרת משפחתית מלאה. אני נזכר איך עשית את שושנה ורחל את הכיסוי לדיסקיות וכו'; אפילו לבחור חולצה או שיחה על ספר טוב או על סרט וכו'. אכן קשה!

את האמת אגיד שבפוליטיקה ובכל הנעשה בעולם, בארץ, בקיבוץ וכו' אינני מתמצא. אין פשוט זמן לנסות ולהתמצא, פרט למכתבים שאני בולע וטורף שלש פעמים כל אחד, ומנסה לזכור כל מלה על מנת להיות אתכם.

כרגע מזג האוויר יפה מאד. השמש זורחת ומחממת, מחלצת את האיברים הקפואים מן הלילה.

איני יודע מה קרה. שלשום אחרי יומיים של שמש וחום, ירד עלינו יום מקפיא, עם רוח וגשם זלעפות, שהרטיב והקפיא את החיילים האמיצים כל שעות היום והלילה. אולי גם גשמיאל רצה להראות לנו מה הוא שווה... אז הוא לקח את שר הכפור והם באו לבקר פה... ככה הכל בסדר, יש הכל, ואני מקוה שעד שהמכתב יגיע אליכם, תגיע אולי איזו שהיא חבילה...

סוף סוף, סדרה זה סדרה.

אני מצונן מאד, אבל זה לא נורא. באופן ישיר סובלים מכך שני חרירי הנשימה אשר מושבתים רוב שעות היום ובית הלעיסה צריך לספק את החמצן בדרכים משלו.

אולי אני אסיים, כי חובות הן חובות ויש עוד שמחכים לכתבי ידי. אי לכך אני נפרד מכם להפעם...

ד"ש לאחים

שלכם

עמרם

13.11.70

הורים, אחים ודוד, שלום!

חדשות מיוחדות עדיין אין; את הקורס טרם התחלנו ממש. פגשתי כבר את גלעד וזה קצת מעודד באמת. עמי הגיע אמש והיה נחמד להפגש פה. האווירה כאן מזכירה במקצת את הטירונות וזה קצת חבל, שוב אחרי שנה בצבא. עכשיו אתן לכם כמה הנחיות לגבי משלוח דברים הנה. ובכן אל תתנו לעמי שום חבילה, זאת דרך ארוכה וזה לגמרי לא נעים... אבל אני צריך קצת פלנלית מדוד בסך וקצת סקוטץ, כל זה ארוז ודחוס בחבילונת קטנה ככל האפשר, בלי כל תוספת, כי עמי בטח לא יסרב גם לקחת הנה "מזרון"...

נ.ב. אם יש לכם כתובת של אליהו אז... ובכלל לשמוע איך הוא מסתדר.

עמרם

בקורס קצינים

הורים ואחים, שלום !

יום ו', 23.7.71

ובכן, אם בקשתם נמלא את רצונכם ונכתוב כמה מילים להוכיח לכם שאני עדיין חי והכל אצלי בגדר חיובי. הכל מתנהל על הצד היותר טוב. גם לי הרבה אין מה לכתוב. אפילו אם אני לא נמצא בשווייץ. ובכן, הנוף כאן מקסים. כל השלגים כבר

הפשירו כך שרואים רק את האדמה והאבנים. ממש כפר קייט מושלם, מרהיב ביופיו. הרים מתנשאים לגבהים וכל הרכבלים (רכבת כבלים) הושבתו היום מחוסר ידיים עובדות. אי לכך אנחנו נאלצים לטייל על הג'בלאות (מושג בשוודית מדוברת להרים) עם ציוד מלא בריצה. העייפות גדולה אך אנחנו חייבים לגמור לטייל בכל המקומות פה כי חוזרים הביתה עוד שבוע. טוב רבותי ! נסגור נושא ונעבור לנושא אחר. נאמר לי שאתם יוצאים לירושלים באוגוסט, ובין היתר רצונכם לשחזק רכב. אני אהיה באר גוסט לפי התכנון — אשמש כנהג פרטי. ועד אז אני מקווה שתחזיקו מעמד גם בלעדי.

שלום
להת'

על יד האנדרטה
שפיסל בבה"ד 1
לסיום קורס קצינים.

עמרם צומח במשפחה חמה ואוהבת.

הוא אוהב את הבלוי בחיק

המשפחה ומסור לה מאד.

עמרם ילד חמוד ושמנמן. ואיזה שובב!
הוא מפתיע אותנו ברעיונות שקשה להעלותם על הדעת: אוכל
שבוללים וגירים, טומן מקקים בחור שבקיר וסותם אותם בפלסטלינה.
כבר בגיל צעיר הוא מגלה אהבה ליצירה ולמוסיקה.
כשהיה בן 12 כתב שיר שהמציא לו מלים ומנגינה.

התעופף לו כאן זמיר
ופצח קולו בשיר
אך לזמיר חתול ארב
התעופף לו השובב.

מעל שדות מעל הרים
מעל קבוץ מעל כפרים
מצא לו בחורה יפה
יונה צחה ולבנה.

רם, בן 12, כותב להורים שבבית-הבראה בירושלים. 29.8.63

שלום לכם צבי ושושנה,

אני כבר מתגעגע אליכם.

מה שלומכם? אנו מרגישים בסדר. היום לא קבלנו מכתב, אך אני
מקוה שאתם מקבלים את מכתבינו.

אנו מחכים כבר בקוצר רוח למספר הטלפון ובאיזה שעה נוכל לטלפן.
היום בערב היתה הפסקת חשמל ושלוששתנו הלכנו לסימה ובני ושיחקנו
שם עד שנדלק האור.

היום לא היתה בריכה ובאותו הזמן ניצלנו את ההזדמנות ושטפנו את
החדר בשלשה דליים. הלכנו גם לתאנים (כדי להוציא קצת את הזמן).
האם השעורים מעניינים?

רענן מבקש כל פעם איזה כלי נשק מהספורטאים ואנחנו כמובן כמו
עבדים הולכים להשיג ולסדר את הכל למענו.

אנחנו מנצלים כל רגע פנאי לכתוב מכתב. אני שמעתי, למשל, בארוחת
הערב שמולי צריך לנסוע ומיד קפצתי על המציאה וכתבתי את מכתבי.
אני מתכוון לגשת לעפרון בעוד כמה דקות לבקש שגם הוא יכתוב כמה
מלים.

אנו עושים בחדר יום יום ארוחת ארבע, שותים תה או קפה, מיץ
ואוכלים מה שרוצים.

אני מקוה שלפי מכתבינו אתם מבינים קצת איך אנחנו מסתדרים.
ד"ש חם והרבה נשיקות

שלכם

עמרם, עפרון ורענן

... אני נזכר בראשית תקופת היותנו במוסד, עמרם ותיק כבר שנתיים במוסד, ואני טירון... הוא מכניס אותי לעניינים.

קב' "שחף" הקבוצה הבוגרת במוסד. עמרם מלא מרץ לפעול ולעשות. הוא חבר בוועדת החגים של המוסד. מארגן, דואג לצד הטכני במסיבה, בונה במות, מסדר תאורה, דואג לסדר את הקישוטים ולהעמיד את התפאורה. אני זוכר את עמרם בסופי המסיבות יושב ומנגן באקורדיון עד מאוחר מאוחר, כי עמרם בין יתר עיסוקיו אהב מאד מוסיקה. ארוכות ישב ליד הפסנתר, כשאני יושב לצידו. היה מנסה לאלתר וריאציות שידע לנגן אותן טוב.

וכך תוך כדי מרצו הרב, התחיל עמרם שעבד במסגריה לפסל פסלים מברזל.

אני זוכר שלילות שלמים בילה במסגריה, ואני הייתי פשוט עומד לידו ומסתכל בו כשהוא מתכנן, חותך ובונה במרץ רב פסלי חיות. הוא עבד ללא ליאות שעות על שעות מבלי להרגיש ששעות הלילה חולפות ולמחרת צריך לקום ללמוד...

שנה גרתי עם עמרם בחדר אחד. יצירותיו פרי דמיונו העשיר סיפקו לנו ריהוט מקורי תוצרת עצמית.

אליהו

בצבא התידדנו — ממש נעשינו חברים. בקורסים כשנפגשנו היה כל כך נעים. בקורס מ"כים כשאני ניסיתי לעודד אותך ולאחר מכן כשאני באתי לקורס אחרי שאתה גמרת אותו ואתה עודדת אותי, בכל הזדמנות שיכולת היית עושה את זה. היית קופץ לשאול מה נשמע, אם יש בעיות עם החבר'ה או עם הסגל, או אלהים יודע עוד עם מה. רצית לעזור בכל מה שרק יכולת; הקשרים עם הבית, חבילות, מכתבים, הכל. ולפעמים, כשהיה לנו זמן והיינו מתישבים לשוחח, ואתה אהבת לשוחח, שיחות יפות היו לנו. על מה היינו משוחחים? על החברות שלנו, התחלקנו בבעיות, ניסינו לנתח את היחסים שלנו איתן. כל כך ידעת לחדור וגם אהבת את זה. הבנת רגשות, את שלי, את שלה — והתמודדת. שיחות בהן הגענו לעומק. היית גלוי. נדדנו לעבר בעיקר, לא הספקנו יותר מזה.

עמרם, השיחות איתך היו רציניות וכל כך לא מכבידות. ידעת לרדת לעומק ומיד לעלות חזרה ולהתלוצץ. ובכלל, איך היית מפיג מתח בשיחה. הרי בשיחה רצינית הרבה פעמים נוצר מתח מכביד. ואתה כל כך בקלות ובטבעיות ידעת לצאת מזה ולהוציא גם אותי. הדרכת אותי. אני מאמץ לעצמי אופני התנהגות שהיו לך. אני משתדל לפחות. או כשהיינו משוחחים על החינוך, או על עצמנו — תמיד היית גלוי. ידעת לא להתבייש בעצמך, להיות גאה במעשיך.

דבר חשוב שלמדתי — שאפשר לגשת אליך ולהתחיל בשיחה מעניינת ואתה תהיה שותף לה. בעיקר בעניינים שבינו לבינה, שבינינו לבין עצמנו. על חינוך, חברה, למעשה על כל החיים. חשבת הרבה על כל הנושאים האלה ותמיד הבעת דעה.

כשהיינו יושבים רק שנינו, ידעת להיות אתה עצמך. היית רגיש, הקשבת לכל מילה שלי ופתוח לרגשות שלי ובטח גם לשל כל אחד אחר. וכל כך לא פחדת לדבר על עצמך ולהביע דעות אישיות. ולעומת זאת אם היו נכנסים לחדר, ידעת באותו רגע לספר הלצה, להטות את הנושא וכאילו לא הפריע הנכנס לשיחה.

עמי

יום אחד באורח בלתי צפוי

פגשתי אותו בבנייני האומה. אני הגעתי לשם במסגרת הטירונות שלי בגולני ועמרם בא לשם במסגרת קורס מ"כים. ראיתיו מסתובב עם החבר'ה שלו מהסיירת. הם עשו עלינו רושם בנעליים האדומות והכובעים השחורים, דבר שלא רואים אותו בגולני. בזהירות מבלי שירגישו בדבר הצלחתי להסתלק מהמסדר ולהפגש אתו. שמורה איתי חוויית הפגישה החברית החמה כשבסופה לקחנו את הרגליים והלכנו לשוטט בחוצות ירושלים. כששאלתיו אם בתכניתו ללכת לקורס קצינים (הוא היה בגמר קורס מ"כים) הוסיף ואמר: כן בהחלט! אבל מבלי לחתום יום אחד. כבר אז ספר לי עמרם על תכניתו אחרי השחרור... עברה תקופה, הייתי בקורס צניחה, נשארתי בכוננות בבסיס. בצהרי יום השבת פתאום אני רואה את עמרם הולך ומחפש אותי. לשאלתי מה העניינים הוא ענה לי "באתי לקחת אותך הביתה". והוא ישר ניגש לקצין התורן, דבר אתו דקות אחדות, חזר אלי בחיוך: "בוא הביתה, סדרתי לך אפטר עד 12.00 בלילה".

אליהו

אלנה חמודה, צרור שלומות, יום ב', 17.5.71

ובכן ראשית אני מוכרח לציין שוב את ההתלהבות לפגוש אותך במקום נידח בסוף העולם. נכון, את צודקת, שהבטחתי לבוא לבקר אתכן בלילה עד 12, אבל... אם לא הגענו כנראה שהיתה סיבה לכך, כי תאמיני לי שרצינו לבוא!

חבל שלא יצא לנו קצת לשוחח מחוסר זמן וחוסר קומוניקציה בין התכניות שלנו ושלכן, אבל אני מקווה בקרוב לקפוץ אליך. שוב ושוב ראובן אביטל מציין את הטיפול המסור והנאמן שטיפלת בו. ועל הכושר שללא ספק עלה בגלל הריצות החוזרות ונישנות מהמרפאה לשקם וחזרה. כל הכבוד!! אני רואה שיש עדיין כאלה שחושבים על החיילים האמיצים.

יש לציין כהצלחה או ככשלון את העובדה שאני לא הגעתי אליכן. אבל לא נורא. עדיף להפגש במצב בריאותי יותר משופר. כאן ממשיכים לאכול את כל מה שדוחפים לנו. סדר היום על פי רוב לא נורא. יש זמן לישון. בקיצור, חזרנו ל"י". לימודים, עבודת בית וכו'.

העיקר הוא כרגע להעביר את הזמן ולמצוא את עצמנו כבר מחוץ למסגרת הזאת. את בקרוב משתחררת. מעניין מה הן תוכניותיך לעתיד הקרוב והרחוק. לימודים, גזית, ערד, קבע, ובכלל?
סוף סוף מתחילים לחשוב קצת ולראות שבעצם לכל התחלה יש סוף. לאט לאט תתחילי להסתכל על כל הפרשה בפרספקטיבה מסויימת. תסיקי מסקנות לטוב ולרע. ולעכשיו: אלנה, תחזיקי מעמד!!
אם תהיי בגזית בקרוב תמסרי ד"ש חם ללידיה ולאבי.

נכוה להתראות בקרוב

עמרם

עמרם, אני מסרב, אני לא יכול לתפוס,

עמרם, משהו בי מתקומם.

לא יתכן שכל התכניות אותן העלית לא תתגשמה.

לא יתכן שלא תחיה את החיים אותם כה היטבת לתאר.

לא יתכן שאינך כרגע בדרום הזה אותו כה אהבת לצייר בפנינו.

היתכן שאתה דומם יותר מכל אותן חיות מעשה ידיך?

היתכן שאתה שותק יותר מהאקורדיון הישן שלך?

הרי אני רואה אותך כמו בשבת האחרונה יושב אצלי בחדר,

משוחח, מספר, צוחק, עונה לשאלות, חי.

הרי אני עוד שומע את קולך, את הצחוק שלך, הרי אני עוד מרגיש

את כף ידיך המושטת לשלום, כאילו היה זה רק אתמול.

עמרם, תגיד שזה לא יכול להיות

תגיד שאתה עוד כאן איתי, אתנו.

אדי

שלום רב לכם שושנה, צבי, עפרון ורענן היקרים! 18.3.73

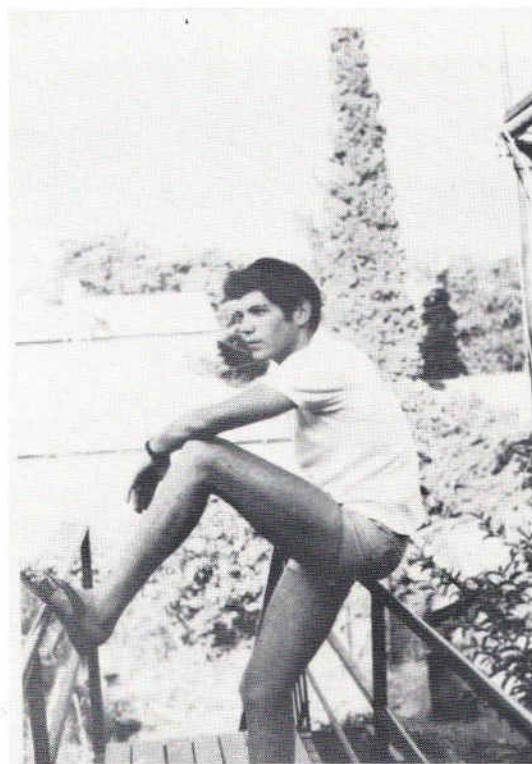
כבר שבוע עבר מאז הילקח עמרם ואין ספק שהכאב אינו שוכך אלא להיפך — חודר ומעמיק, ואט-אט באים לידי הכרה שאכן מציאות היא ולא חלום — עמרם, הגבר הזה, הבן הזה, המלא חיים—יצירה—בריאות, איננו עוד אתנו...

באמת, בחשבי עליכם, על כאבכם, כמעט ואיני מוצא מילים להעלות על הנייר. הרי ברור לי שמעל יגונם של הורים שכולים לא עומד דבר. ובאמת, כלום אעלה בכם עתה את כל הזכרונות שעומדים לנגד פני ובהם חיוכו של עמרם במרכז? בקבוץ — כשהייתי בא אליכם לחדר, או סתם בפגישות בחצר או בחדר האוכל; בחיפה, כשמדי פעם בפעם היה עורך לי הפתעה וקופץ אלינו במלוא הופעתו המרשימה במדים, שזוף, גבוה, חזק — ממש תענוג היה בביקורים הללו! ואיך אני זוכר אותו, וכאן מתחמץ הלב ביותר, בחתונה שלו, בחתונה שלי...

באמת שאיני יכול להוסיף ולתאר כי הרי לנגד פניכם עומד הוא, בודאי, חי ואמיתי יותר מאשר כל תאור כתוב. רק זאת אוסיף: חזקו ואמצו, יקרים, ודעו כי כאן בחיפה, יש יוסי אחד שחושב הרבה עליכם ואף יקפוץ אליכם בקרוב. הרבה הרבה שלומות מההורים וממיכל.

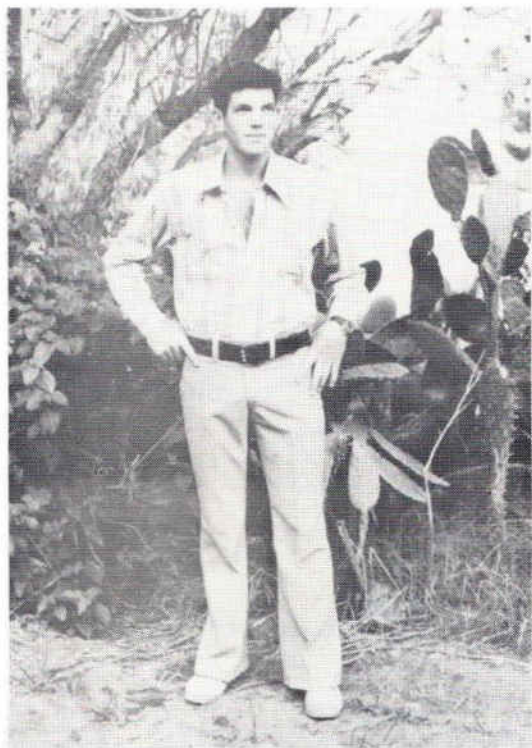
יוסי

הזמן עובר לא עוצר
 עוד מעט תהיה בן 23
 כל דבר מזכיר אותך באופן מוחשי וחי
 אי אפשר לאמר: היה. לא נתפס בראש
 וכנראה לעולם אתגעגע אליך בלי להבין שלא תבוא כבר.
 בכל הזדמנות בא לי להזכיר אותך
 לעצמי ולאחרים, והרבה דברים שאנו
 נחשה ואומר כאילו באים מפיד.
 אתה מצאת אושר בחיים.
 יש לך ראש פתוח לרעיונות חדשים
 ולדרכים להשגתם.
 הלכת צעד אחרי צעד לקראת מה שנראה לך
 כטוב בשבילך ובשביל זאת שאתה אוהב
 למה אתה לא ממשיך?
 תמיד חשבנו להתראות יותר ולעשות
 דברים ביחד ולא בתור נערים.
 הספקת לעשות הרבה ויש לך עוד
 תוכניות גדולות.
 אתה אוהב אנשים, עוזר להם ומבקר אותם, מכיר
 בערך עצמך ורוצה שגם אחרים יראו.
 אנשים אוהבים אותך.
 אתה רציני וצוחק ויודע להקשיב ולדבר עם כל אחד...
 עמרם, לאן הלכת?

היה לי אח
אותו אני אוהב
לא אשכח
כה חי נמרץ חושב
והוא הלך
מבלי לאמר שלום
צעיר כל כך
ולא הספיק לנשום
אחי הלך
אותו אני אוהב
ולא יחזור
כמה שזה כואב.

בדידות

מותו של עמרם מותירני לבד.
מותו הולך ומעמיק בי. הלם שמקבל משמעות.
מלים שמקבלות כבדן.
מועקה של עצב. כמו צל.
ועמרם עכשיו באדמה. אדמה חומה ורחבה ואינסופית.
אדמה חמה ועמרם בה
לאחר מותו היה לי לעמרם וכה יפה שם זה.
יתום מעמרם
בוכה את יופי דרכו.
בוכה את המלים שלא הספקתי לומר לעמרם.
מי ידע.

מי ידע שכשכתבתי לכם בחתונתכם "היו מים היו אדמה" —
ואני כותב על דמעותיה של אילנה ועל עמרם באדמה.
בוכה את בכיה של אילנה את יתמותה של אילנה מעמרם.
המלים עצובות ובוכות את עמרם. בוכה את המפגשים שנכונו
לנו, את הדרכים שיכולנו לסלול יחד. ואיש לא האיץ בנו.
בוכה את העולם שנפרש לפניו. וכמה דון קישוט הוא פתאום
במלחמתו העצובה. מוכה ושבור ודווי.
וטחנות הרוח בהן עוד רוח. ועמרם נדם. וטחנות הרוח. טחנות
וטחנות וכל כך אינן יודעות.
בוכה כי עמרם כבר לא.
ימים של עבר, של צבא, מתבהרים ומתחדדים כמו צבעים של
אדמה, של ירוק, של שמיים אחרי גשם. הכל צלול, רחוף,
רטוב — טהור.
כאן דולק נר. אני בשלהבתו. עמרם בשלהבתו.

יורם
שובל

שלום רב לך!

הנני מודה לך מקרב לב על ברכותיך לי, ליום הולדתי. התרגשתי מאד מברכתך ודמעות עמדו בעיני.

היום מלאה שנה לנשואיך. היום אשר היה צריך להיות יום שמחה ואושר הפך ליום תגוה, כי עמרם איננו – איננו. והלב אינו מבין מה קרה, והוא ממאן להבין, אך הוא כואב, כואב חזק ואינו מרפה לרגע, מאותו היום המר והנמהר בו קיפח עמרמי בכורנו את חייו. והרי לך הוא היה בעל אוהב ומסור.

בימים נוראים אלה כשמלחמה איומה משתוללת בסיני וברמת הגולן וכולנו מבקשים שלום מיחלים לשקט וחרדים לגורל הבנים הנפלאים ולגורלה של המדינה כולה, נצבת מול עיני מדי פעם דמותו הנפלאה של עמרם התמיר, "המנהפילים" כפי שאתם כיניתם אותו. עמרמי בעל החיוך המקסים, השובבני, כשמדי פעם נפלטת מפיו איזו אימרת כנף חכמה, מחוספסת. אותו עמרמי האוהב אותך, אותנו ואתכם ללא גבול. המסור לבית, למשפחה. עמרמי, המוכן לעזור לכולם, לתת כתף, להעמיס על כתפיו הרחבות והגרמיות הרבה הרבה ולתת מעצמו לחבריו ולידידיו. נזכר אני כמה לא סבל חברה'ה מסיירת שקד שהיו משתמטים ממאמץ. הוא לא סבל את הפדלאות שהשאירו לאחרים לסחוב, להתאמץ.

כמה הוא חסר לנו. חסר לנו בכלל ובפרט בימים קשים אלה. ביתנו מלא אותו. כל פינה, כל צעד ושעל מזכירים לנו אותו. עבודותיו בבית, על הקירות, בגן, בחדר. ה"פנטסים" שהוא הכניס בבית בידיו, ידי הזהב, חשמל, פעמון וכו'.

הימים ימי חירום ואני עומד ע"י מכונה ב"אמן" ועובד. ובין חדשות לחדשות מצפים אותי הרהורים. וכשאני מהרהר על הדם הנשפך עתה בחזיתות, וכשאני חושב על הבנים העומדים בגבורה עילאית בכל המערכות, לפתע, מוצא אני את עצמי מהרהר בעמרם, בנו, בך... אילנה יקרה ואהובה!

סלחי לי על ההשתפכות הזאת, אבל לא יכולתי אחרת. יודע אני שטוב כפי שהיה לנו עם עמרם לא יהיה עוד.

כותב אני לך כאב אשר אבד את בנו. אך יודע אנוכי שאת חסרה אותנו לא פחות מאיתנו. הדבר היחידי אשר אני יכול לאמר לך זה חזקי ואמצי! ...

האוהב אותך מאד

צבי

עמרמי היקר,

יום ד', 10.1.1974

הגשם יורד בלי סוף. ודאי קר לך ורטוב לך שם... מה עלי לעשות?
מה אני יכולה לעשות כדי שתהיה בבית, בחדר חם? אהבת לצאת בגשם
זועף ולבוא לחדר לכוס קפה ולשיחה נעימה. אני כל הזמן מחכה
שתגיע, שתצלצל בפעמון הדלת, וכל קומתך תמלא את פתח הדלת, את
החדר.

איני מאמינה, איני מסכימה ואיני מקבלת כעובדה שזה יתכן. מצלמים
את העבודות שלך. בכל פעם שמתלבטים על כיוון מתאים לצלום או
רקע מתאים לפסל שלך אני רוצה להגיד: עמרם יבוא ויגיד איך צריך
להיות.

באמת מזמן לא כתבתי לך. רגילה אני לכתוב לך מדי יום. אני מספרת
לך את הכל מדי לילה ואינני שומעת תשובה. אילנה באה אלינו הרבה
פעמים. באמת מצאת לך בת נהדרת. עולם ומלואו נפתח לפניכם. אתה
מסוגל להשיג כל מה שאתה רוצה. יש לך הרבה מרץ, הרבה רעיונות
והתמדה בכל דבר המעניין אותך.

כל הזמן אני מחכה לך שתבוא. קראתי את כל המכתבים שלך שוב
ושוב. והכל חי ניצב למול עיני, כל תקופת חיידך עם העצב והשמחה. גם
האחים שלך מתגעגעים מאד. אינם יכולים להאמין שלא תבוא. אנחנו
מדברים אודותיך הרבה פעמים, רק רענן אף פעם אינו אומר דבר. הוא
רוצה אותך, לא דיבורים.

לא נוכל להשלים, איננו מוכנים להאמין שסתם כך בין רגע הלכת
ואינך.

הוא נכנס לחדר, אחר הצהריים ביום ד', כשהשלחן במטבח היה גדוש
עוגות שאפיתי לקראת בואכם, ואני שמחה ומכינה לסוף שבוע בצוותא.
והנה הוא נכנס וכך פשוט אומר: טלפנו מערד שעמרם נהרג בתאונת
דרכים. זה לא יכול להיות!!! זה לא יתכן!!!

אין אני מאמינה, אני מחכה לך שתכנס עם "הי!" מלבב ותספר על
הנשמע, על כמה טוב הולך לך, כפי שרצית, על תכניותיך לעתיד הקרוב
והרחוק. אתה בא מאחד החדרים של "שחף". קודם אתה ניגש
ל"חבר'ה". אתה אוהב אותם והקשר אתם חם ועמוק. גם להם אתה
חסר.

כבר קרוב לחצות הלילה. ודאי עוד מעט תגיע. אני מחכה לך.

שלך באהבה

שושנה

עמרם לא הירבה לדבר או להתווכח, לא נמנה על אנשי הדברים שבינינו, אך את לבו שפך ביצירותיו, בעזרת ידיו. ידי-זהב היו לו לעמרם. הולך היה בשקט, בצנעה למסגריה ויוצר. מפיח בברזל חיים ומלבישו בצורת חיות שדה פשוטות בהן נפגשים אנו יום יום ומעולם לא נעמדים לחפש את המיוחד והאמנותי שבהן.

מיה

במקום לברוא צורות בתוך גושי אבן וחמר על-ידי סיתות ועיצוב, עמרם בחר בברזל.

תחת ידיו הברזל, שבהתחלה היה מיועד לדברים פשוטים יותר, קיבל משמעות אחרת. הוא משתמש בחומר זה, הקשה והסרבן, כדי לבטא במלואם נפחים או כדי לרמוז אותם על-ידי קו דק, נקב או חלל. הוא מלחים פיסות ברזל כדי ליצור צורות. נקודת המוצא תמיד מן הטבע. הוא עובר מצורה נאטורליסטית לצורה כמעט אבסטרקטית, מצורה מרוכזת ומאסיבית אל צורה ליניארית המתעגלת בחלל באופן אלגנטי מלא פנטזיה.

עבודתו בברזל הביאה אותו את התגליות הגלומות בחומר. שטחים אכולים או חלקים, שנויים בסטרוקטורה של הברזל המולחם. פעולת גומלין מתמדת בין החומר והרעיון, כשהשנויים החלים תוך כדי עבודה בחומר משפיעים ומנוצלים למאמץ היוצר. כך, צעד אחר צעד, התחיל להכיר את התכונות הפלסטיות המאפיינות את הברזל.

את הדרך שהיה עליו לעבור עד גיבוש התפתחותו לעולם לא נדע.

דב א.

זכורתני התקופה בה עברנו לגור באחד הצריפים במוסד. באותה תקופה התחיל עמרם לעסוק ביצירת פסלים תוך שמוש בברזל ובהלחמתו. עמרם נהג לעבוד בלילות והיה חוזר לצריף השכם בבוקר, עייף אך משולהב, כשבידו עבודה חדשה. בלילות היו המכונות והמכשירים שבהם נעזר פנויים ואף השקט תרם את שלו, ואנו התפעלנו. היו אלה בעיקר בעלי חיים שעמרם הצליח לעצב דמותם מהברזל הקשה והקר ואף לתת להם תנועה ואופי; תרנגול הדור נוצות, ציפרי שיר, חסידה, צפרדע ועוד. באותם ימים הדבר הראשון שעשיתי עת פקחתי את עיני עם בוקר היה לתור את החדר מסביב ולמצוא מה התווסף על המדפים והארונות. ועמרם לא הפריז בהערכת עצמו. להפך. חשוב היה לו לשמוע את דעתנו על העיצוב ועל התנועה ותמיד מוכן היה לקבל או לשנות במקרה הצורך. עם הזמן ביקש הוא אף שניעץ לו מה לפסל, אך אני ידעתי שעם לילה ימציא לו דמיונו העשיר אתגר חדש.

ענת

אולי אם נצט"ח
וננת שלום
תשקיע על -

